

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Maaeluministri ja põllumajandusministri määruste muutmise“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 32 lõike 3 ja § 67 lõike 2, maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse § 18 lõike 1 ja § 20² lõike 1 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607), artikli 94 alusel.

Eelnõuga muudetakse põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määrust nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“ (edaspidi *määrus nr 4*), maaeluministri 29. aprilli 2015. a määrust nr 49 „Keskkonnasõbraliku majandamise toetus“ (edaspidi *määrus nr 49*), maaeluministri 30. aprilli 2015. a määrust nr 56 „Loomade heaolu toetus“ (edaspidi *määrus nr 56*) ja maaeluministri 6. veebruari 2019. a määrust nr 12 „Mesilaspere toetus“ (edaspidi *määrus nr 12*).

Määrust nr 4 muudetakse, et viia maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise (edaspidi *HPK*) nõuded 3 ja 4 paremasse vastavusse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1306/2013 II lisaga. HPK nõuet 3 täiendatakse teatud ohtlike ainete ning neid aineid sisaldavate toodete kasutamise ja hoidmise nõuetega. HPK nõude 4 puhul arvestatakse talvise taimkatte all hoidmist edaspidi protsendina põllumaast ja püskikultuuride alusest maast. Otseselt ei ole võimalik välja tuua, kui paljusid toetuse taotlejaid HPK nõude 3 täiendus puudutab, kuid 2021. aastal taotles pindala- ja loomatoetusi ning Natura 2000 erametsamaa toetust kokku umbkaudu 17 000 toetuse taotlejat. HPK nõude 4 muudatuse puhul on mõju nendele toetuse taotlejatele, kelle põllumaa ja püskikultuuridealune maa asub nõudes nimetatud valdade territooriumil.

Mõlema HPK nõude muutmise vajadus tuleneb Euroopa Komisjoni poolt pärast 2021. aasta mais toimunud nõuetele vastavuse süsteemi auditeerimist 2022. aasta jaanuaris Eestile esitatud tähelepanekutest.

Määrust nr 49 muudetakse tulenevalt HPK nõude 4 muutmisest määruses nr 4, kuna nimetatud nõue on keskkonnasõbraliku majandamise toetuse baasnõudeks. Ühtlasi muudetakse määrust nr 49 mesilasperede arvu teavitamise korra muutumisest tulenevalt. Kui varasemalt pidid keskkonnasõbraliku majandamise toetuse mesilaste korjealade rajamise lisategevuse puhul toetuse saamiseks mesilaspered olema registreeritud põllumajandusloomade registris kohustuseaasta 1. mai seisuga, siis uue korra kohaselt arvestatakse toetuse andmisel põllumajandusloomade registri andmete kohaselt kohustuseaasta 30. aprilli seisuga peetavate mesilasperede arvuga, kelle pidamisest on registripidajat teavitatud hiljemalt 5. maiks.

Määruses nr 12 tehakse muudatus mesilasperede arvu teavitamise korra muutmisest tulenevalt. Samuti muudetakse määrust nr 12 õigema terminikasutuse tagamiseks.

Määrust nr 56 muudetakse õigema terminikasutuse tagamiseks.

Määruse muutmise eelnõu on ette valmistanud ja seletuskirja on koostanud Maaeluministeeriumi maakasutuspoliitika osakonna valdkonnajuht Merje Põlma (625 6575, merje.polma@agri.ee), sama osakonna nõunik Merili Simmer (625 6134, merili.simmer@agri.ee) ja peaspetsialist Siim Suure (625 6118, siim.suure@agri.ee) ning Maaeluministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna valdkonnajuht Erkki Miller (625 6503, erkki.miller@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi eelnõule on teinud Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunik Ketlyn Roze (625 6127, ketlyn.roze@agri.ee). Keeleliselt toimetab eelnõu Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (tel 625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu § 1 punktiga 1 asendatakse määruse nr 49 § 7 lõike 1 punktis 4 sõna „põllumajandusmaast“ sõnadega „põllumaast ja püsiluultuuridealusest maast“, mille kohaselt muutub keskkonnasõbraliku majandamise toetuse baasnõude talvise taimkatte arvestuse aluseks olev maa.

Võrreldes seni kehtinud nõudega, on muutunud see, et taotleja puhul arvestatakse baasnõude täitmist tema õiguslikul alusel kasutuses olevast põllumaast ja püsiluultuuridealusest maast, mitte enam põllumajandusmaast. Talviseks taimkatteks loetakse 2022. aastal muudatuse jõustumisel selle baasnõude puhul 2022. aasta 1. novembrist kuni 31. detsembrini põllumaal ja püsiluultuuridealusel maal olevad põllumajanduskultuurid ja kõrretüü. Eeltoodu tähendab, et taotleja täidab § 7 lõike 1 punktis 4 sätestatud nõuet hoida vähemalt 30 protsenti just põllumaast ja püsiluultuuridealusest maast talvise taimkatte all alates 2022. aasta 1. novembrist ja seda kuni vähemalt kohustuseaasta lõpuni (**eelnõu § 1 punktiga 3** täiendatakse määruse nr 49 § 29 lõikega 24). Taotleja peab määruses sätestatud nõudeid täitma kohustuseperioodi jooksul. 2022. aasta 31. detsembril lõpevad viimased keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohustused. Muudatus on tingitud määruse nr 4 § 2 lõikes 1 tehtavast muudatusest, kuna nimetatud lõikes sätestatud nõue on keskkonnasõbraliku majandamise toetusele baasnõudeks.

Eelnõu § 1 punktiga 2 ja § 4 punktiga 1 muudetakse määruse nr 49 § 16 lõiget 8 ja määruse nr 12 § 1 lõiget 2 mesilasperede arvu teavitamise korra muutumisest tulenevalt.

Määruste muutmise vajadus tuleneb Riigikogus 27. oktoobril 2021. aastal vastu võetud veterinaarseadusest ja selle alusel kehtestatud õigusaktidest. Enne veterinaarseaduse vastuvõtmist oli põllumajandusloomade, sealhulgas mesilaste, pidamisest ja nendega seotud muudatustest teavitamine sätestatud põllumajandusministri 21. detsembri 2009. a määruses nr 128 „Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, põllumajandusloomade identifitseerimise ning nende kohta andmete registreerimise viisid ja kord, registreerimistunnistuse väljastamise kord ja veisepassi vorm ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord“. Veterinaarseaduse vastuvõtmisest tulenevalt on vastav kord nüüd sätestatud maaeluministri 25. novembri 2021. a määruses nr 74 „Põllumajanduslooma märgistamise ja registreerimise ning veisepassi väljastamise kord, põllumajanduslooma tapmisest ja hukkamisest ning kõrvaldamisest teavitamise kord ning identifitseerimisvahendi eemaldamise ja asendamise nõuded“ (jõustus 1. detsembril 2021). Kui varem pidi mesilaspere pidaja teavitama mesilasperede arvu kaks korda aastas (1. mai ja 1. novembri seis, teavitamine hiljemalt 15. mai ja 15. november), siis uue korra kohaselt esitatakse mesilasperede kohta andmed perede arvu muutumise kohta kuu viimase kuupäeva seisuga sündmusele järgneva kuu 5. kuupäevaks.

Eeltoodust tulenevalt ei ole keskkonnasõbraliku majandamise toetuse nõuete täitmiseks võimalik kindlaks määrata 1. mail peetavate mesilasperede arvu. Muudatuse tulemusel arvestatakse toetuse andmisel põllumajandusloomade registri andmete kohaselt kohustuseaasta 30. aprilli seisuga peetavate mesilasperede arvuga, kelle pidamisest on registripidajat teavitatud hiljemalt 5. maiks. Selleks ajaks registreeritud mesilaspered loetakse kohustuseaasta tootmisperedeks, kes annavad põhilise osa meetoodangust.

Tulenevalt eeltoodud muudatustest on vaja muuta ka mesilaspere toetuse saamise korda, täpsustades, mis kuupäeva seisuga mesilasperede arvu võetakse aluses toetuse arvutamisel. Seega mesilaspere toetust antakse mesilaspere pidajale mesilaspere kohta, keda ta põllumajandusloomade registri andmete kohaselt 30. aprilli seisuga pidas ning kelle pidamisest ta teavitas Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametit (edaspidi *PRIA*) hiljemalt sama aasta 5. mail.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täiendatakse määruse nr 49 § 29 lisaks lõikele 24 õigusselguse tagamiseks ka lõikega 25. Nimetatud lõike 25 kohaselt kohaldatakse määruse nr 49 § 29 lõiget 21 ja 23 sätestatud 2022. aastal ka enne 2021. ja 2022. aastat võetud kohustuse puhul. Eeltoodu tähendab seda, et ka need taotlejad, kes on kohustuse võtnud juba enne 2021. aastat (viimati sai uusi kohustusi võtta 2019. aastal) peavad nimetatud lõikes 21 viidatud nõudeid 2022. aastal täitma kuni kohustuseperioodi lõpuni (2022. aasta lõpuni). Samuti esitab sama taotleja 2022. aastal põhitegevuse ja täiendava veekaitse lisategevuse elluviimise eest toetuse taotlemise korral andmed selle kohta, millised põllud hoitakse kohustuseaasta 1. novembrist kuni vähemalt kohustuseaasta lõpuni põllumajanduskultuurist koosneva talvise taimkatte all. Nimetatud nõuete täitmist kontrollitakse kohustuseperioodi jooksul.

Eelnõu § 3 punktiga 1 täiendatakse määruse nr 4 § 1 lõikega 3¹. Lisatud sättega täiendatakse HPK nõuet 3 Euroopa Komisjoni tähelepanekust tulenevalt eesmärgiga sätestada selgesõnaliselt ennetavad meetmed lisaks naftasaaduste hoidmisele ka teistele põllumajanduslikus majapidamises kasutatavatele direktiivi 80/68/EMÜ põhjavee kaitse kohta teatavatest ohtlikest ainetest lähtuva reostuse eest (EÜT L 20, 26.01.1980, lk 43–48) lisas nimetatud ohtlike ainete kasutamise ja hoidmise kohta. Nendeks ohtlikeks aineteks loetakse aineid, mis sisalduvad õlis ja määrdeaines (välja arvatud naftasaadused), väetises, taimekaitsevahendis, pesu- ja desinfektsioonivahendis, biotsiidis või jäätmes. Nimetatud ainete ja neid aineid sisaldavate toodete kasutamine ja hoidmine peab olema tagatud viisil, mis ei kahjusta keskkonda. Teisisõnu peab nende ainete kasutamine ja hoidmine toimuma nii, et oleks tagatud nende sihipärane kasutamine ja oleks välistatud lekkimine keskkonda. Nõude täitmist saaks tagada arvestades järgmist: mahutid/pakendid peavad olema lekkekindlad, nende kraanid (sisse- ja väljalaske avad) ei tohi tilkuda; mahutid/pakendid peavad olema märgistatud/sildistatud nii, et oleks võimalik tuvastada, mida neis hoitakse; ohtlike aineid sisaldavaid jäätmeid ei tohi omavahel segada ning neid tuleb hoida eraldi tavajäätmetest. Ohtlike ainetega või nende jäätmetega mahutid/pakendid peavad olema isoleeritud pinnasest (ei hoia mullal, lahtisel paekivil, turbal jms); põllumajandustöödel kasutatava tehnika pesuvett ei tohi lasta pinnasesse ega veekogusse; ohtlikud jäätmed tuleb üle anda saatekirja alusel jäätmekäitlejale, kellel on nende käitlemise õigus. Euroopa Komisjoni tähelepanek Eestile seisneski selles, et Eestis rakendatav HPK nõue 3 ei sisalda ennetavat nõuet võimaliku lekke vältimiseks ohtlike ainete kasutamisel ja hoidmisel. HPK nõude 3 täiendamisel on muuhulgas lähtutud ka veeseaduse §-s 35 sätestatud. Näiteks sätestavad selle lõiked 1 ja 2, et põhjaveekogumite keemilise ja koguselise seisundi halvenemist tuleb vältida ning et põhjaveekogumis tuleb vähendada saasteainesisaldust ning vältida saasteainesisalduse olulist ja püsivat kasvu.

Põhjavee kaitset käsitlev standard, millel määruse nr 4 § 1 lõikes 3 toodud nõue põhineb, on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, kus HPK nõue 3 sisaldab põhjavee kaitset reostuse eest, otseheite keelamist põhjavette ning meetmeid hoidmaks ära põhjavee kaudset reostust heite pinnasele juhtimise ja pinnase läbi toimuva ohtlike ainete infiltratsiooni kaudu, nagu on loetletud nõukogu direktiivi 80/68/EMÜ lisas.

Eelnõu § 3 punktiga 2 muudetakse määruse nr 4 § 2 lõiget 1, mis sätestab talvise taimkatte nõude teatud valdades. Nõude peamine eesmärk on mullastiku kaitse, sealhulgas ka kaitse erosiooni eest. Haanja, Otepää, Valgjärve, Vastseliina, Rõuge, Antsla, Kambja, Kanepi, Nõo ja Võru vallas asuvast põllumaast ja püsilikultuuridealusest maast, mida Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse

(EL) nr 1306/2013 artiklis 92 nimetatud toetuse saajal on õigus kasutada, peab vähemalt 30 protsenti olema talvise taimkatte all. Talviseks taimkatteks loetakse 1. novembrist kuni 31. märtsini põllumaal ja püsikultuuridealusel maal olevad põllumajanduskultuurid ja kõrretüü. Võrreldes seni kehtinud nõudega, on muutunud see, et taotleja puhul arvestatakse nõude täitmist tema õiguslikul alusel kasutuses olevast põllumaast ja püsikultuuridealusest maast. Kui varem oli võimalik talvise taimkatte nõuet täita ka püsirohumaa arvelt, siis muudatuse tulemusena püsirohumaa enam arvestusse ei lähe, sest nõude arvestuse aluseks on põllumaa ja püsikultuuride all olev maa. Euroopa Komisjoni tähelepanek Eestile oli talvise taimkatte liialt vähene ulatus. Sellest tulenevalt, pärast konsulteerimist Euroopa Komisjoni põllumajanduse ja maaelu direktoraadiga, täiendatakse HPK nõuet 4 viisil, et senisest enam tagada mullastiku kaitse tundlikul ajal, mil põllutöödega ei tegelda.

Põllumajandusuuringute Keskuse uuringute alusel esineb Eestis põhiliselt vee-erosiooni, mis ei ole üleriikliku, vaid piirkondliku tähtsusega, kuna vee-erosioonist ohustatud mullad paiknevad peamiselt Kagu-Eestis. Nõue rakendub kümnes vallas, kus PRIA põllumassiivide kaardi ning mullastikukaardi andmete järgi esineb kõige rohkem erodeeritud ja erosiooniohtlike muldadega põllumassiive. Nõude kohapeal kontrollimisel lähtutakse põlluraamatusse tehtud sissekannetest ja reaalsest olukorrast põllul, mida tuvastatakse visuaalselt. Talvise taimkatte arvestusse lähevad taotlusel näidatud mitmeaastased kultuurid (näiteks põllumaal kasvatatavad heintaimed), püsikultuurid, külvatud taliviljad ja kõrretüü. Kui taotleja valduses on põllumaid ja püsikultuuridealuseid maid mitmes nimetatud vallas, siis vaadatakse protsendi täitumist taotleja, mitte valla põhiselt. Põllumajandusuuringute Keskuse uuringute alusel on talvise taimkatte osakaal ühtset pindalatoetust taotletud põllumaast keskmiselt 45 protsenti, kuid see ei tähenda, et nõue on individuaalsel tasemel juba täidetud.

Eelnõu § 3 punktiga 3 sätestatakse rakendussäte, mille kohaselt määruse nr 4 § 2 lõikes 1 sätestatud nõuet hoida vähemalt 30 protsenti just põllumaast ja püsikultuuridealusest maast talvise taimkatte all rakendatakse alates 1. novembrist 2022. Nõuet ei ole võimalik varem rakendada, kuna taotlejad on 2021. aasta novembrist kuni 2022. aasta märtsini talvise taimkatte all hoidmise nõude täitmiseks lähtunud kehtivast HPK nõudest 4, mille kohaselt oli arvestuse aluseks kogu põllumajandusmaa.

Eelnõu §-ga 2 ning § 4 punktidega 2 ja 3 muudetakse määrust nr 56 ja määrust nr 12, viies nimetatud määrustes kasutatavad terminid „loomakasvatushoone“, „loomakasvatusrajatis“ ja „loomade pidamiseks piiritletud ala“ täpsemasse vastavusse põllumajandusloomade registreerimist reguleerivate õigusaktidega, sealhulgas maaeluministri 25. novembri 2021. a määrusega nr 73 „Põllumajandusloomade registri põhimäärus“ ning maaeluministri 25. novembri 2021. a määrusega nr 74 „Põllumajanduslooma märgistamise ja registreerimise ning veisepassi väljastamise kord, põllumajanduslooma tapmisest ja hukkumisest ning kõrvaldamisest teavitamise kord ning identifitseerimisvahendi eemaldamise ja asendamise nõuded“, milles kasutatakse terminit „tegevuskoht“. Tegemist on pigem tehniliste muudatustega, mis ei too taotlejale kaasa olulisi muudatusi toetuse taotlemisel.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga tehtavad muudatused on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607).

4. Määruse mõjud

Eelnõu § 1 punktiga 1 tehtava muudatuse puhul on mõju nendele toetuse taotlejatele, kelle põllumaa ja püsilikultuuridealune maa asub eespool nimetatud valdade territooriumil. Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse baasnõude muutumine toob kaasa taotlejale vajaduse paremini planeerida talvise taimkatte asukohta ja kasvatatavaid kultuure. Eriti tähelepanelik tuleb olla neis 10 vallas, kus baasnõue kehtib, seal tuleb nõue edaspidi täita nendes valdades asuvatel põllumaadel ja püsilikultuuridealustel maadel. Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse talvise taimkatte põhitegevuse ja täiendava veekaitse lisategevuse nõue (määruse nr 49 § 12 ja § 17) tuleb täita aga toetusõiguslikul maal.

Eelnõu § 3 punkti 1 muudatusel puudub otsene mõju taotlejale, kuna kõik need ennetavate meetmete rakendamise nõuded kehtivad põllumajandustootjatele kemikaaliseadusest, taimkaitseadusest, veeseadusest, jäätmeseadusest jne juba praegu. Tegemist on riiklikult pikka aega kehtinud nõuetega, mida taotlejad peavad juba praegu igapäevaselt täitma. Kontrolliasutuse vaates suureneb tõenäoliselt Keskkonnaameti töökoormus, kuna täiendavalt tuleb HPK raames kontrollida antud nõude täitmist. Pikeneb nii kontrolliasutuse kui ka taotleja jaoks kontrolli läbiviimise aeg.

Eelnõu § 3 punktide 2 ja 3 kohaselt on põllumajandustootja kohustatud alates 2022. aasta 1. novembrist täitma talvise taimkatte nõuet põllumaal ja püsilikultuuridealusel maal, mitte nagu varasemalt põllumajandusmaal. Osade taotlejate jaoks võib talvise taimkatte nõude täitmine olla keerulisem kui varem, sest enam ei ole püsirohuma arvestamine talvise taimkatte nõude täitmise osana võimalik. Samuti võib muudetud nõue kohati piirata ka külvikorra valikuvariante. Teraviljatootjate jaoks võib see kaasa tuua vajaduse jätta sügisel kõrretüü põllule, mis omakorda toob kaasa harimistöde jätmise kevadesse. Olenevalt tootmissuunast võib olla vajadus kultuuride ümberplaneerimiseks (nt talivilja külv sügisel), mis mõnel juhul võib tähendada lisaks täiendavale planeerimisele ka lisakulutusi.

PRIA jaoks, kes antud nõuet kontrollib, võib suurenedada töökoormus, kuna põllumajandusmaa arvestuselt tuleb üle minna põllumaa ja püsilikultuuridealuse maa põhisele arvestusele ja ilmselt on vajalik teha rohkem kohapealseid kontrolle. Vajalik on muuta nõuetele vastavuse süsteemi, et arvutus baseeruks põllumaa ja püsilikultuuridealuse maa kalkulasioonil. Kui silmas pidada järgmisele Euroopa Liidu eelarveperioodile üleminekut, siis on antud muudatusel ka üleminekut soodustav mõju, kuna alates 2023. aastast oleks tulnud kindlasti talvise taimkatte nõuet rakendada põllumaa ja püsilikultuuridealuse maa põhiselt.

Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse mesilaste korjealade rajamise lisategevuse ja mesilaspere toetuse puhul tehtavate muudatustega selle kohta, millised mesilaspere võetakse toetuse andmisel arvesse, ei kaasne olulisi mõjusid, kuna sätete sisu ja põhimõtted võrreldes kehtivaga oluliselt ei muutu.

Määruse nr 56 ja määruse nr 12 terminikasutusega seotud muudatused ei too taotlejale kaasa olulisi muudatusi toetuse taotlemisel.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulutusi riigieelarvest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Keskkonnaministeeriumile ning informatsiooniks PRIAle ja Põllumajandus- ja Toiduametile.